

Anna Ibek

dr, Krakowska Akademia im. Andrzeja Frycza Modrzewskiego

**Sprawozdanie z Ogólnopolskiej Konferencji Naukowej
„Analiza śledcza”
Uniwersytet Opolski, Wydział Prawa i Administracji,
13–14 październik 2016 r.**

Od kilku lat w polskim środowisku prawniczym wzrasta zainteresowanie nowymi metodami oraz narzędziami pomocnymi dla organów ścigania i wymiaru sprawiedliwości w opracowywaniu – mówiąc najogólniej i nie do końca ściśle – materiału dowodowego zgromadzonego w danej sprawie karnej. Mówi się nawet o potrzebie odmiennego, niż do tej pory, spojrzenia z płaszczyzny metodologiczno-logicznej na procesy poznawcze przebiegające w umysłach decydentów procesowych. Perspektywa ta rozbudowywana jest ponadto zainteresowaniem sztuczną inteligencją dla celów wykrywczych i dowodowych. Właśnie owej problematyce, koncentrującej się wokół tzw. analizy śledczej, poświęcona była dwudniowa Ogólnopolska Konferencja Naukowa zorganizowana przez Pracownię Kryminalistyki Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu Opolskiego. Należy dodać, że była to jedna z pierwszych w Polsce ważnych debat o nowoczesnym podejściu do analizy materiału dowodowego i kwestiach pokrewnych.

Spotkanie utrzymane było w charakterze typowo konferencyjnym, a obrady odbywały się w trzech sesjach merytorycznych. Przewodniczącym Rady Naukowej Konferencji był prof. zw. dr hab. Janusz Czelakowski, Kierownik Katedry Algebry i Logiki w Instytucie Matematyki i Informatyki Uniwersytetu Opolskiego. Uczestnicy reprezentowali między innymi następujące ośrodki badawcze i instytucje: Prokuratura Okręgowa, Prokuratura Regionalna, Agencja Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Najwyższa Izba Kontroli, Politechnika Śląska, Krakowska Akademia im. Andrzeja Frycza Modrzewskiego, Uniwersytet Śląski, Komenda Główna Policji, Uniwersytet Jagielloński,

Śląska Komenda Wojewódzka Policji, Urząd Komisji Nadzoru Finansowego, Uniwersytet Warmińsko-Mazurski, Wyższa Szkoła Finansów i Prawa w Białymstoku-Białej, Akademia Górniczo-Hutnicza im. S. Staszica, Uniwersytet Opolski. Uczestnicy konferencji mieli możliwość wzięcia udziału w edukacyjnych warsztatach zorganizowanych w dniu 15. października br., niejako w ramach „trzeciego” dnia spotkania. Zajęcia dotyczyły współczesnych metod analizy materiału dowodowego, w tym kwestii psychologicznych i metodologicznych budowy argumentów dowodowych, sieci wnioskowań oraz ich użyteczności dla wymiaru sprawiedliwości.

Otwarcia konferencji dokonał Dziekan Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu Opolskiego, prof. UO Piotr Stec, który podkreślił rolę oraz znaczenie analizy śledczej w praktyce prawniczej, a także zwrócił uwagę na jej interdyscyplinarny charakter, angażujący dorobek wielu dziedzin wiedzy, takich jak informatyka, logika, proces karny czy psychologia. Następnie początek pierwszej sesji, której przewodniczył prof. zw. dr hab. Janusz Czelakowski, rozpoczął prokurator Krzysztof Wójcik z Prokuratury Okręgowej w Krakowie, który omówił problematykę informatyzacji narzędzi służących analizie śledczej, zaznaczając przy tym, że tego typu wsparcie zapewne byłoby niezwykle użyteczne w pracy prokuratora. Kolejne wystąpienie koncentrowało się na szeroko rozumianych cyberprzestępstwach. Dr Krystian Mączka z Politechniki Śląskiej i Wyższej Szkoły Biznesu w Dąbrowie Górniczej, wskazał na wyzwania w ściganiu przestępczości komputerowej, dotyczące zarówno kwestii technicznych, jak i merytorycznych. Obecnie, według prelegenta, organy ścigania traktują obszar badań z zakresu informatyki śledczej z lekką niefrasobliwością, wynikającą zapewne ze stosunkowo słabego przygotowania w tym przedmiocie. Kolejne wystąpienie poświęcone było sposobom tworzenia i porównywania scenariuszy przestępstwa, w myśl założeń tzw. narracyjnego modelu śledztwa, a wygłosiła je pisząca te słowa. Referatem zamykającym pierwszą sesję, była prelekcja prof. UO Jerzego Koniecznego o analizie śledczej jako czynności wiedzytwórczej. Kierownik Pracowni Kryminalistyki Uniwersytetu Opolskiego, wykorzystując klasyczny model wiedzy, opisał procedurę analizy materiału dowodowego. Istotnie zauważył, że cełowym jest angażowanie pojęć z zakresu teorii prawdopodobieństwa i twierdzenia Bayesa do oszacowania pewności wniosków dotyczących ustaleń faktycznych.

Kolejną sesję, pod przewodnictwem dr. hab. Piotra Chlebowicza z Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego, rozpoczął referat dr. hab. Marka Leśnika reprezentującego Uniwersytet Śląski. Prelegent omówił psychologiczne kwestie warunkujące decyzje podmiotów prowadzących czynności śledcze. Zauważył, że cełowym byłoby określanie pracy śledczych w aspekcie tworze-

nia obrazu przestępstwa. Ponadto, wskazał na najczęstsze błędy poznawcze pojawiające się w procesie rozwiązywania danej zagadki kryminalnej, np.: efekt potwierdzenia, efekt autorytetu czy efekt ślepej plamki. Zaprezentował także, kilka interesujących modeli opisujących sposób podejmowania rozstrzygnięć przez decydentów procesowych.

Następnie, pozostając w perspektywie psychologicznej, przedstawicielka Komendy Głównej Policji, mgr Justyna Poznańska scharakteryzowała myślową analizę miejsca dokonania przestępstwa wykonywaną przez profilerów kryminalnych. Potwierdziła znaną (choć kontrowersyjną) zasadę, że brak śladu jest również śladem, a osoby uczestniczące w oględzinach miejsca zdarzenia przez sam fakt ich obecności, modyfikują dany fragment rzeczywistości. Słusznie zaznaczyła, że podział przestępców, ze względu na ich *modus operandi*, na zorganizowanych i niezorganizowanych, jest nieco przestarzały i nieadekwatny. Kolejny referat obejmował problematykę ekspertyzy genetycznej. Dr Wojciech Branicki, reprezentujący Uniwersytet Jagielloński i Centralne Laboratorium Kryminalistyczne Policji, zajął się problemem ilości danych i złożoności analizy bioinformatycznej. Przedstawił nowoczesne rozwiązania naukowo-techniczne umożliwiające precyzyjniejsze badania materiału biologicznego. Odniósł się także, do najnowszych osiągnięć z zakresu wskazywania cech anatomicznych na podstawie analizy kodu DNA, zaznaczając przy tym znaczący wkład polskiego zespołu badawczego dla określania stopnia pigmentacji skóry osoby, której materiał biologiczny jest badany. Ostatnim referatem zamykającym obrady pierwszego dnia konferencji, była prelekcja mgr. Artura Kubackiego ze Śląskiej Komendy Wojewódzkiej Policji, na temat roli analizy geoprzestrzennej w dostarczaniu informacji w śledztwie. Interesującym wnioskiem, będącym bez mała odkryciem poznawczym, było stwierdzenie, że ten rodzaj analizy, już w latach 30. ubiegłego wieku, zapoczątkował Komendant Główny Policji Województwa Śląskiego – insp. Józef Żółtaszek, wypracowując model takiego procedowania.

Trzeciej części konferencji przewodniczył prof. UO Jerzy Konieczny. Rozpoczął ją referat mgr. Krzysztofa Muchy z Urzędu Komisji Nadzoru Finansowego, o analizie informacji w zwalczaniu przestępczości na rynku finansowym. Prelegent omówił aspekty dowodowe i procesowe związane z tego rodzaju nielegalnymi procedurami, wskazując na brak określonej standaryzacji prowadzenia tego typu postępowań. Następnie, dr hab. Piotr Chlebowicz z Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego, z perspektywy praktyki ustosunkował się do kwestii funkcjonowania strategicznej analizy kryminalnej. Z dezaprobatą odniósł się do praktycznego braku prowadzenia tego typu analiz przez organy ścigania, wyjaśniając to zjawisko m.in. poprzez koncentrację na

doraźnych sukcesach w neutralizacji zagrożeń, a także poprzez niezaangażowanie relacji kosztów do efektywności działań predykcyjnych. Podobnie jak poprzednia, wymiar nieco pesymistyczny miała prelekcja dr. Ryszarda Beldzikowskiego z Wyższej Szkoły Finansów i Prawa w Bielsku-Białej, o aspektach prawnych i kryminalistycznych w sferze uprawnień kontrolnych oraz analitycznych administracji skarbowej. Mówca wskazał na trudności związane ze zwalczaniem oszustw i wyłudzeń w zakresie podatku od towarów i usług, a także przedstawił dane dotyczące skali tego zjawiska, jak również odnotował społeczne bezpośrednie i pośrednie skutki tego rodzaju działalności. Następnym referatem zaprezentował mgr inż. Kamil Piętaś, reprezentujący Akademię Górniczo-Hutniczą im. S. Staszica. Przedstawił narzędzie informatyczne *Santree* służące do wspomagania procesu budowy drzew argumentacji. Projekt jest rezultatem prowadzonych badań w Laboratorium Informatyki Śledczej. Według prelegenta może pełnić służebną rolę w pracy decydentów procesowych, w tym zwłaszcza w pracy prokuratora. Podstawą koncepcyjną tego oprogramowania jest teoria dowodowa J.H. Wigmore'a, wypracowująca tzw. metodę wykresów. Mówca zaprezentował sposoby działania *Santree* oraz wskazał bardzo obiecujące kierunki udoskonalenia i rozwoju tego programu. Warto zauważyć, że jest to bodaj jedno z pierwszych narzędzi informatycznych bazujących na koncepcji analizy śledczej. Kolejne wystąpienie koncentrowało się wokół problematyki typowo prawniczej. Mianowicie mgr Miłosz Kościelniak-Marszał, z Katedry Prawa Karnego Procesowego Uniwersytetu Opolskiego, poddał refleksji analizę śledczą w kontekście gwarancji karno-procesowych. Rozważał możliwość potraktowania wyników analizy jako dowodu w postępowaniu karnym, a także status procesowy wykonawcy analizy. Słusznie zauważył, że analiza śledcza może być niezwykle cennym narzędziem w rękach decydentów procesowych, wskazał przy tym na potrzebę uregulowania prawnego tego rodzaju czynności. Ostatnim referatem zamykającym obrady było wystąpienie mgr. Rafała Wielkiego z Uniwersytetu Opolskiego, dotyczące budowy fabuły zdarzenia na podstawie pierwszych informacji o przestępstwie korupcyjnym. Mówca wskazał na użyteczność białego wywiadu w odtwarzaniu przeszłej rzeczywistości przestępczej oraz na celowość tworzenia historii myślowo wyjaśniających interesujący organy ścigania fragment świata. Zaproponował ciekawe narzędzie informatyczne służące gromadzeniu informacji dla celów białego wywiadu. Konferencja zakończyła się podsumowaniem wygłoszonym przez prof. UO Jerzego Koniecznego.

Konferencję należy ocenić wysoko, zwłaszcza pod względem merytorycznym i organizacyjnym. Nie często zdarza się, że w tego rodzaju wydarzeniach naukowych, udaje się zgromadzić i zaangażować przedstawicieli różnych

środowisk naukowo-badawczych, począwszy od placówek kształcących przyszłych prawników, jak miało to miejsce tutaj, poprzez przedstawicieli organów państwowych zajmujących się finansami, a skończywszy na matematykach, logikach i informatykach. Taki różnorodny charakter zawodowy uczestników, wskazuje jednoznacznie na interdyscyplinarność analizy śledczej. Owe korzystanie z dorobku wielu nauk i dziedzin wiedzy jest także dla badaczy niejako wyzwaniem. Stają oni bowiem przed koniecznością sięgania do dorobków często im obcych lub mało znanych, co wymaga odpowiedniego obycia z podstawami ogólnej metodologii nauk i logicznymi koncepcjami rozumowań. Pozostaje mieć nadzieję, że nauka i sprawiedliwość będą szły jednym torem, a organizatorzy w niedalekiej przyszłości ponownie przygotują podobne spotkanie.